

Sheet / 27/11/2024 (Moor)

(i) Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

2	5	3	5	7
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	0	9
---	---	---	---

Master of Arts (Economics) 3rd Semester
(2124)

ECONOMICS OF GROWTH AND DEVELOPMENT—I

Paper : MAECO-301 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 80

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, including Q. No. 1 which is compulsory and selecting **ONE** question each from Units I-IV.

1. Attempt any **TEN** of the following short answer type questions :

- (i) Global Inequality.
- (ii) Non-Income dimensions of the development gap.
- (iii) Components of PQLI.
- (iv) Traditional view on Economic Development.
- (v) Vicious circle of poverty.
- (vi) Shocks and Stimulants.

- (vii) Neocolonialism.
- (viii) Social Dualism.
- (ix) Pre-conditions of Take Off.
- (x) Limitations of Solow Model.
- (xi) Two similarities of Harrod and Domar Models.
- (xii) Surplus Value.
- (xiii) Environmental Kuznets Curve.
- (xiv) Role of Natural Resources.
- (xv) Demographic Transition. 10×2=20

UNIT—I

2. Explain the concept of Human Development Index. Give its main components. How would you prepare it ? 15
3. What do you mean by the terms 'Entitlement' and 'Capability' ? Explain Amartya Sen's views on economic development. 15

UNIT—II

4. Critically examine Nelson's Low Level Equilibrium Trap. 15
5. Write a comprehensive note on D.C. North theory of Institutions and Economic Development. 15

UNIT—III

6. Critically evaluate Classical Theory of Economic Growth. 15
7. Explain Harrod's model in detail underlying the instability problem in it. 15

UNIT—IV

8. Examine the interrelationship between population and economic development. 15
9. What are the main conditions for achieving sustainable development ? 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिये, जिसमें प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है तथा यूनिट I-IV में से एक-एक प्रश्न चुनिये।

1. निम्नलिखित लघुउत्तरीय प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर दीजिये :
 - (i) वैश्विक असमानता।
 - (ii) विकास अंतराल के गैर-आय आयाम।
 - (iii) PQLI के घटक।
 - (iv) आर्थिक विकास पर पारंपरिक दृष्टिकोण।
 - (v) गरीबी का दुष्चक्र।
 - (vi) झटके और उत्तेजक।

- (vii) नवउपनिवेशवाद ।
- (viii) सामाजिक द्वैतवाद ।
- (ix) टेक ऑफ की पूर्व शर्तें ।
- (x) सोलो मॉडल की सीमाएँ ।
- (xi) हैरोड और डोमर मॉडल की दो समानताएँ ।
- (xii) अधिशेष मूल्य ।
- (xiii) पर्यावरणीय कुजनेट वक्र ।
- (xiv) प्राकृतिक संसाधनों की भूमिका ।
- (xv) जनसांख्यिकी संक्रमण ।

10×2=20

यूनिट—I

2. मानव विकास सूचकांक की अवधारणा की व्याख्या करें। इसके मुख्य घटकों को बताएँ। आप इसे कैसे तैयार करेंगे ? 15
3. 'पात्रता' और 'क्षमता' शब्दों से आपका क्या अभिप्राय है ? आर्थिक विकास पर अमर्त्य सेन के विचारों की व्याख्या करें। 15

यूनिट—II

4. नेल्सन के निम्न स्तरीय संतुलन जाल की आलोचनात्मक जाँच करें। 15
5. संस्थाओं और आर्थिक विकास के डी.सी. नॉर्थ सिद्धांत पर एक व्यापक नोट लिखें। 15

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਨ ਕਰੋ। 15
7. ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹੈਰੋਡ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਜਨਸੰਖਿਆ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15
9. ਸਥਿਰ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕੀ ਹਨ ? 15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਨੂੰ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ I-IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ।

1. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਲਘੂ ਉੱਤਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :
 - (i) ਗਲੋਬਲ ਅਸਮਾਨਤਾ।
 - (ii) ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪਾੜੇ ਦੇ ਗੈਰ-ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪ।
 - (iii) PQLI ਦੇ ਘਟਕ।
 - (iv) ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਨਜ਼ਰੀਆ।
 - (v) ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਦੁਸ਼ਟ ਚੱਕਰ।
 - (vi) ਝਟਕੇ ਅਤੇ ਉਤੇਜਕ।

(vii) ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦ।

(viii) ਸਮਾਜਿਕ ਦਵੰਦਵਾਦ।

(ix) ਟੇਕ ਆਫ ਦੀਆਂ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤਾਂ।

(x) ਸੋਲੋ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ।

(xi) ਹੈਰੋਡ ਅਤੇ ਡੋਮਰ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ।

(xii) ਵਾਧੂ ਮੁੱਲ।

(xiii) ਵਾਤਾਵਰਨ ਕੁਜ਼ਨੇਟਸ ਕਰਵ।

(xiv) ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

(xv) ਜਨਸੰਖਿਆ ਤਬਦੀਲੀ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ—I

2. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਘਟਕ ਦਿਓ। ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕਰੋਗੇ ? 15

3. 'ਅਧਿਕਾਰ' ਅਤੇ 'ਸਮਰੱਥਾ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਅਮਰਤਿਆ ਸੇਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ—II

4. ਨੈਲਸਨ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਜਾਲ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15

5. ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ D.C. ਉੱਤਰੀ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 15

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਥਿਊਰੀ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 15
7. ਹੈਰੋਡ ਦੇ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ। 15

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15
9. ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕੀ ਹਨ ? 15